

Treći stručni seminar o obrazovanju »Higher Education and World of Work – Changing Relationships and New Challenges«

Palić, Srbija, 23–25. listopada 2009.

Visoko se obrazovanje često u javnosti ističe kao stup nadolazećeg društva znanja. U političkom, ekonomskom i znanstvenom diskursu nalazimo brojne osvrte na važnost visokoobrazovane radne snage. Postindustrijska društva u svojoj kompleksnosti zahtijevaju sve više razine kompetencija od svojih građana. To je, dakako, jedna strana priče. Druga je da s rastom udjela visokostručnih poslova također raste i potreba za niskokvalificiranom radnom snagom. Neusklađenost obrazovne politike i tržišta rada dodatno je naglašena problemima pretjerane obrazovanosti, visoke nezaposlenosti mladih i sve snažnijim pritiscima za uvođenje ekonomskih modela u visoko obrazovanje.

U organizaciji Centra za obrazovne politike iz Beograda održan je treći stručni seminar posvećen upravo spomenutim pitanjima o odnosu visokog obrazovanja i tržišta rada. Trodnevni seminar održan je u Paliću pokraj Subotice, a na njemu je sudjelovalo tridesetak stručnjaka iz područja obrazovanja uglavnom iz Srbije, ali i Makedonije, Hrvatske i Njemačke. Prvi dan seminara obilježila su predavanja Ulricha Teichlera iz Međunarodnog centra za istraživanje visokog obrazovanja (INCHER) sa Sveučilišta u Kasselu. Govoreći o teorijskom okviru odnosa visokog obrazovanja i tržišta rada, Tei-

chler je istaknuo tri temeljna koncepta u ekonomiji obrazovanja. Prvi je koncept povezanost ulaganja u obrazovanje i gospodarskog rasta. Odrađeni podaci upućuju na to da zemlje koje su u prošlosti imale znatnija ulaganja u obrazovanje danas ostvaruju više stope rasta. Politička je posljedica ovog zaključka da se potakne javno, ali i privatno ulaganje u obrazovanje. Drugi je pristup potreba za radnom snagom. Taj je koncept utemeljen na praćenju pokazatelja o ekonomskom razvoju, promjenama na tržištu rada i obrazovnoj strukturi stanovništva. S obzirom na dostupne podatke izvode se prognoze o budućoj potražnji na tržištu rada. Element planiranja ključan je za uspjeh takvog pristupa, a može se primijeniti samo u zemljama sa snažnim obrazovnim planiranjem. Treći je pristup svakako najutjecajniji posljednjih godina. Teorija ljudskog kapitala analizira individualni i društveni povrat za obrazovna ulaganja. Osobito je bitna primjena zakona ponude i potražnje na tržištu rada. Ipak postoje brojne kritike ekonomskog pristupa obrazovanju. Modeli tržišta, odnosa ponude i potražnje, teško su primjenjivi na visoko obrazovanje i poslodavce, jer se oni vrlo često ne ponašaju u skladu s tržišnim zakonima. Posebna kritika odnosi se na poticanje ekspanzije visokog obrazovanje preko mjere potražnje za takvim kompetencijama na tržištu rada. Također dolazi do pojave nejednakosti prilika. Tako, na primjer, nerijetko poslodavac ne daje prednost najbolje uvježbanoj osobi nego onoj koja ima najbolje obrazovno (u smislu certifikata) i socioekonomsko zaleđe. Teichler nudi nekoliko zaključaka. Dolazi do pretjerane natjecateljske atmosfere u obrazovanju i zapošljavanju (*effortism*).

Iako se smanjuju razlike u znanju među pojedincima, razlike u certifikatima i dalje ostaju široke, a ulaz na tržište rada kompetitivan. U svom drugom predavanju na empirijskim podacima pokazuje kako je omasovljenje otvorilo prostor raspravama o neusklađenosti kvalifikacija i pozicija koje pojedinci zauzimaju na tržištu rada. Iako određeni postotak zaposlenih u zapadnim zemljama uistinu radi na poslovima ispod svojih kvalifikacija, velika većina radi u zanimanjima koja se karakteriziraju kao *professional* i *associate professional*. Osnovni su zaključci koji se mogu izvesti iz dostupnih podataka da uz postojanje pretjerane obrazovanosti također istodobno postoji i podobrazovanost. Dolazi do produljenja tranzicijskih razdoblja u gradnji profesionalne karijere. Raste udio fleksibilne (one koja nije posve u skladu s kvalifikacijama) zaposlenosti. Zadovoljstvo poslom uglavnom je intrinzično i uvjetovano zanimljivošću radnih zadataka, prilikama za usavršavanje i korištenjem znanja i vještina. Teichler ističe neprikladnost pojma neusklađenosti (*mismatch*). Zaključuje da 50% populacije predstavlja savršen spoj kvalifikacija i zanimanja, 40% ne pripada ni među usklađene niti neusklađene, a za 10% se može govoriti kao o neusklađenima. Onih 40% koje se ne može svrstati zapošljavaju se na pozicijama srednje stručnosti, no zbog svoje više kvalificiranosti podižu razinu stručnosti samog zanimanja i tako stvaraju nova, odnosno redefiniiraju stara zanimanja.

Drugi dan seminara tematski se bavio pojmovima obrazovnih ishoda i kompetencija te konceptom nacionalnoga kvalifikacijskog okvira i njegove primjene. Predrag Lažetić i Nataša

Pantić iz Centra za obrazovne politike održali su izlaganje o izradi kurikulu- ma utemeljenog na kompetencijama. Istaknuli su niz problema u praktičnoj primjeni koncepta kompetencija. Među ostalim, jasnoću glagolskih opisivača, razlikovanje opisivača za pojedine obrazovne razine, orijentaciju za postizanje obrazovnog minimuma i zanemarivanje iznadprosječnih rezultata te problem provjere/testiranja usvojenosti pojedinih kompetencija. Ipak takav pristup ima potencijal biti korak prema obrazovanju manje usmjerenom na sadržaj, a više na rezultate obrazovnog procesa. Obrazovni proces postaje transparentnijim i stvara se referentni okvir za sve dionike obrazovnog procesa. Iduća je sesija započela dvama izlaganjima. Najprije je Nataša Cupać-Pavlovski iz Unije poslodavaca Srbije u svojoj prezentaciji istaknula probleme koje poslodavci imaju s obzirom na postojanje visokih troškova dodatnog uvježbavanje novih zaposlenika. Srpsko se tržište rada još nije prilagodilo novom sustavu kvalifikacija koje je o nedavno usklađeno sa sustavom Europske unije. Jadranka Dimov se nadovezala na prethodno izlaganje i istaknula potrebu stimuliranja tržišno orijentiranog pristupa u obrazovnom procesu te razvoja kurikuluma utemeljenih na kompetencijama. Potom je Vanja Ivošević predstavila publikaciju Centra za obrazovne politike o nacionalnom kvalifikacijskom okviru za Srbiju. Doprinos raspravi o nacionalnom kvalifikacijskom okviru dala je i Janja Komljenović iz slovenskog Ministarstva visokog obrazovanja, znanosti i tehnologije. Osnovne izazove u implementaciji novog sustava nacionalnih kvalifikacija pronašla je u razvoju odnosa strukovnog i visokog obrazovanja, usporedivo-

sti kvalifikacija, uključivanju dionika i međunarodnom priznavanju nacionalnih kvalifikacija. Drugi dan seminara zaključio je Bastian Baumann, glavni tajnik Magna Charta Observatory. Njegovo se izlaganje bavilo značenjem nacionalnoga kvalifikacijskog okvira.

Završni dan seminara pripao je izlaganjima Haralda Schomburga iz Međunarodnog centra za istraživanje visokog obrazovanja (INCHER) sa Sveučilišta u Kasselu. Prvo je izlaganje bilo naslovljeno Tranzicija između visokog obrazovanja i profesionalnog života. Schomburg je predstavio rezultate dva-ju međunarodnih istraživanja, CHEERS (Careers after Higher Education: a European Research Study) i REFLEX (The Flexible Professional in the Knowledge Society). Značenje takvih međunarodnih istraživanja još više dobiva na važnosti kad osvijestimo praktične probleme u njihovoj provedbi. Sustavi visokog obrazovanja razlikuju se od zemlje do zemlje. Njima pridodajemo i druge razlike, tranzicijske obrasce, stanje tržišta rada i regionalne razlike u pojedinim zemljama. Oba su istraživanja pokazala da nijedna varijabla (dob, spol, obrazovanje roditelja...) nema veći utjecaj na ishode zapošljavanja. Ipak ova su istraživanja otvorila i neka zanimljiva pitanja. Koji su najbolji pokazatelji profesionalnog uspjeha? Kako mjeriti uvjete studiranja? Utječe li kvaliteta studiranja na ishode zapošljavanja? Nažalost pitanja su takva da ne postoje jednoznačni odgovori na njih i više su zanimljiva kao poticaj za neka buduća istraživanja. Drugo je izlaganje bilo o istraživanjima kao oruđu za bolje razumijevanje odnosa obrazovanja i rada. Tako su sudionici seminara bili podrobnije upoznati s novim sustavom praćenja diplomanata u Njemačkoj. Su-

stav je 2006. godine inicirao INCHER u suradnji sa sveučilištima. Istraživanja prate napredak tijekom studija, ali i napredovanje na tržištu rada. Tom je prezentacijom završen ovaj trodnevni seminar.

Posljednjih godina svjedoci smo sve intenzivnije rasprave o kvaliteti visokog obrazovanja u Hrvatskoj. Vrlo se često otvaraju rasprave o ulozi koju visoko obrazovanje ima za pojedinca, društvo i ekonomiju. Unatoč velikom stručnom i političkom zanimanju za ovu temu, još uvijek nemamo dovoljno istraživanja koja bi nam mogla dodatno pomoći u sagledavanju šire slike. Seminari poput ovoga nude nam zanimljive informacije i mišljenja stranih stručnjaka o temi koja će u Hrvatskoj postajati sve aktualnijom.

Filip Miličević

*Institut za društvena istraživanja,
Zagreb*

Treća svjetska konferencija mreže Culturelink »Mreže – razvojni aspekti kulture u 21. stoljeću«

Zagreb, 13–15. studenog 2009.

Treća svjetska konferencija mreže Culturelink održana je u Zagrebu od 13–15. studenog 2009. godine u Muzeju Mimara u Zagrebu. Okupila je 130 sudionika sa svih kontinenata i to predstavnika istraživačkih organizacija, nacionalnih i međunarodnih udruženja, zaklada i kulturnih institucija do sveu-